

Wierzejski, Janusz

Wybrane problemy aktywizacji gospodarczej miast

Notatki Płockie 15/2-56, 6-7

1970

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wybrane problemy aktywizacji gospodarczej miast

Miasta stanowią rdzeń sieci osadniczej. W województwie warszawskim skupiają one 34% ludności województwa i uczestniczą w tworzeniu przeszło połowy dochodu narodowego.

Aktywizacja miast jest procesem ciągłym, zapoczątkowanym w momencie podjęcia przed 25-u laty odbudowy województwa. Jest więc integralną częścią oraz wiodącym czynnikiem ogólnych koncepcji rozwojowych.

Miasta stanowią nie tylko ośrodki koncentracji osiedleńczej i gospodarczej, lecz również centra życia społecznego i kulturalnego. Właśnie w miastach zlokalizowane są podstawowe jednostki obsługi ludności i rolnictwa, ośrodki obsługi technicznej komunikacji, bazy przedsiębiorstw budowlanych, bazy hurtu, placówki działalności oświatowo-kulturalnej. W miastach koncentruje się także podstawowy potencjał produkcyjny przemysłu, dający na koniec 1969 r. pracę dla około 110 tys. zatrudnionych.

To przypomnienie roli miast wskazuje równocześnie na mnogość ich funkcji oraz na różne kierunki ich aktywizacji. Nie może być ona oceniana w sposób wyrażający się jedynie dynamiką wzrostu liczby ludności poszczególnych miast. Zasada podziału funkcji i koncentracji środków musi mieć i w tej dziedzinie swoje wyraźne odzwierciedlenie. Równocześnie jednak procesy aktywizacyjne, w każdym swoim ujęciu, muszą prowadzić do modernizacji miast i polepszenia warunków życia ludności.

Rozwój i aktywizacja miast powinna mieć swój indywidualny wyraz w każdym mieście, a rolą rady narodowej jest określenie profilu rozwojowego w formie konkretnego programu działania, odpowiadającego zarówno potrzebom środowiska, jak i zgodnego z bieżącą i perspektywiczną koncepcją rozwoju województwa. Kierunki te zostały m. in. wyraźnie określone w uchwale Warszawskiego Komitetu Wojewódzkiego PZPR z dnia 22 grudnia 1967 r. W rozwoju miast wojewódzkich dąży się więc do:

- ukształtowania ośrodków podregionalnych w Płocku, Siedlcach, Ostrołęce i Ciechanowie,
- umocnienia roli i rozwoju miast powiatowych, aby obok funkcji administracyjnych — mogły aktywizować się gospodarczo i w pełni obsługiwać obszary z nimi powiązane,
- aktywizowania małych miast i osiedli, zwłaszcza w oparciu o rozwój drobnej wytwórczości i usług,

- rozwoju miast strefy podmiejskiej Warszawy, przez uporządkowanie i szybki rozwój w dziedzinie gospodarki komunalnej i mieszkaniowej, szkolnictwa średniego, sieci handlu i usług, urzędzenia i obsługi terenów rekreacyjnych dla ludności tych miast i mieszkańców Warszawy; rozwój przemysłu w tym rejonie powinien być wynikiem różnych form intensyfikacji procesów produkcyjnych, a nie wzrostu zatrudnienia.

W myśl tych założeń ustalone były zadania planu zarówno na 1969 r. i na rok 1970.

Analizując rozwój ludnościowy miasta, można ogólnie stwierdzić tendencję wzrostu ludności miejskiej we wszystkich miastach województwa. Zbyt wolno postępuje dotychczas rozwój ludności miejskiej obszarów północnych i wschodnich, szczególnie **Siedlec, Ostrołęki i Ciechanowa**. Natomiast nadmierny jest napływ ludności do niektórych miast strefy podmiejskiej Warszawy, wywołany niezbyt skutecznym przestrzeganiem tych kierunków ich rozwoju, o których była mowa uprzednio.

Przyczyną zbyt wolnego wzrostu szeregu miast na terenach północno-wschodnich jest rosnąca, ale ciągle niedostateczny rozwój różnego rodzaju usług, drobnej wytwórczości, zaplecza produkcyjnego dla rolnictwa, opóźnienia w realizacji dzielnic przemysłowo-składowych. Rozwój miast województwa w 1970 r., w stosunku do r. 1965 obrazuje zestawienie pomieszczone na str. 6.

Liczba ludności miast województwa warszawskiego (w tysiącach)

Miasto	1965 r.	Szacunek na koniec 1970 r.	Miasto	1965 r.	Szacunek na koniec 1970 r.
PODREGION WARSZAWSKI			Serock	2,7	2,9
Garwolin	7,6	8,4	Zakroczym	3,8	4,0
Łaskarzew	3,7	4,0	Otwock	38,4	41,9
Zelechów	3,4	3,6	Józefów	14,6	14,8
Grodzisk Maz.	19,5	20,5	Karczew	6,9	6,9
Milanówek	15,0	16,0	Sulejówek	14,2	15,7
Mszczonów	3,8	4,0	Wesoła	7,5	8,0
Żyrardów	31,4	33,9	Piaseczno	18,1	21,1
Grójec	9,2	9,8	Góra Kalwaria	7,4	8,2
Mogielnica	3,5	3,5	Konstancin-		
Tarczyn	2,0	2,2	Jeziorna	13,4	14,2
Warka	7,0	7,6	Pruszków	39,2	46,2
Mińsk Maz.	21,8	23,8	Błonie	11,5	13,5
Kaluszyń	2,5	3,0	Brwinów	10,6	10,9
Nowy Dwór	14,5	16,0	Ożarów	5,8	6,9
Legionowo	20,4	20,9	Piastów	15,7	16,8
			Podkowa Leśna	3,6	3,6

Miasto	1965 r.	Szacunek na koniec 1970 r.	Miasto	1965 r.	Szacunek na koniec 1970 r.
Ursus	23,1	30,6	Pultusk	11,7	12,7
Sochaczew	23,4	26,9	Nasielsk	5,3	5,8
Chodaków	5,7	6,2	Zuromin	3,0	4,5
Wielomin	22,7	25,2	PODREGION		
Kobyłka	9,7	13,2	OSTROLEŃCKI		
Marki	14,7	15,7	Ostrołęka	17,9	20,4
Radzymin	7,1	7,7	Ostrów Maz.	14,0	15,5
Tłuszcz	4,1	4,7	Brok	1,8	1,8
Zielonka	9,9	12,4	Przasnysz	9,3	11,8
Ząbki	14,6	15,6	Chorzele	2,3	2,8
PODREGION			Wyszków	9,2	12,2
PŁOCKI			Maków Maz.	5,1	5,8
Płock	55,0	75,8	Różan	1,5	1,7
Wyszogród	2,7	2,7	PODREGION		
Gostynin	10,5	11,5	SIEDLECKI		
Gąbin	3,6	3,8	Siedlce	35,6	41,1
Płońsk	10,8	11,5	Mordy	1,6	1,6
Sierpc	11,9	12,4	Łosice	3,6	4,1
Raciąż	3,7	3,6	Sokolów Podl.	8,9	9,2
PODREGION			Węgrów	6,6	7,1
CIECHANOWSKI			Łochów	—	3,0
Ciechanów	21,2	24,2	Ryki	5,3	7,3
Mława	17,4	20,9	Dęblin	11,6	14,6

Podstawowym problemem aktywizacji miast województwa warszawskiego nie jest więc pobudzenie ich wzrostu liczbowego. Coraz poważniejszy i wymagający zwiększonego wysiłku rad narodowych staje się problem koordynacji całokształtu działalności gospodarczej i organizatorskiej na terenie miasta, pełnego wykorzystywania będących w dyspozycji rad narodowych środków oraz wyzwalanie inicjatyw społecznych dla przyspieszenia rozwoju społeczno-gospodarczego miast. Dotyczy to zarówno wszelkich poczynań, dających wzrost substancji materialnej zasobów miejskich, jak i wykorzystywania tego majątku, którym miasto już dysponuje.

Działalność tę ułatwiać powinien corocznie opracowywany i uchwalany plan gospodarczy i budżet miasta. Określa on bowiem zadania gospodarcze i środki dla ich wykonania, dysponowane przez prezydium rady, jego organy i jednostki podporządkowane, a także ujmuje podstawowe zadania, realizowane przez jednostki niespolone.

Właściwie zorganizowane prace nad planem gospodarczym stanowią podstawową płaszczyznę realizowania koordynacyjnych funkcji prezydium rady. W toku tych prac bowiem następuje określenie i uzgodnienie zadań, środków i czasu ich wykonywania. Realizacja planu oraz bieżąca kontrola i ocena wykonywania poszczególnych zadań, przez określone jednostki, stanowi dalszy etap koordynacyjnej działalności prezydium rady, przesądzający o skuteczności jej działania.

Jak wykazują doświadczenia, warunkami skutecznej koordynacji w etapie prac nad projektami planu i w toku jego realizacji są:

- konkretność zamierzeń i zadań, przyjmowanych do planu, z równoczesnym określeniem kto, kiedy i przy pomocy jakich środków ma je realizować;
- szeroka konsultacja społeczna zadań przyjmowanych do planu, co oznacza włączanie do prac nad planem jak najliczniejszego aktywu społeczno-gospodarczego. Chodzi tu bowiem o to, aby jak najszerszy krąg aktywu uważała się za współautora planu i przyjęte zadania traktował jako własne;
- systematyczna ocena i kontrola realizacji ustalonych zadań.

Przestrzeganie tych zasad wymaga, aby planem ujmować zadania rzeczowe, realizowane nie tylko ze środków budżetowych, ale także ze środków pozabudżetowych, z wszelkich innych źródeł społecznych. Tylko tak pojęty plan może stać się skutecznym instrumentem działania ze strony rady i jej organów.

Wstępny projekt planu 5-letniego, opracowywały według przyjętych zasad prezydium miejskich rad narodowych miast stanowiących powiaty. Prezydium pozostałych miejskich rad narodowych podobnie jak osiedlowych i gromadzkich, miały możliwość zgłoszenia wniosków do planów powiatów. Prezydium te samodzielnie będą opracowywały plan 5-letni w drugim etapie, to jest po uchwaleniu przez Radę Ministrów projektu planu 5-letniego. Nastąpi to w drugim półroczu 1970 roku.

Z podjęciem prac przygotowawczych nie trzeba jednak zwlekać do tego czasu. Trzeba je podjąć bezzwłocznie, dokonując oceny wykonania bieżącego planu 5-letniego, analizy i selekcji potrzeb według stopnia ich pilności i znaczenia. W oparciu o ustalenia projektów planów powiatowych należy określić możliwość i kolejność realizacji własnych zadań.

W zakresie inwestycji i podporządkowania miast, obok środków budżetowych, trzeba wypracować program zadań, które powinny być zrealizowane w oparciu o fundusz miejski, czynny społeczne i przedsięwzięcia podejmowane wspólnie przez prezydium rady, miejscowe zakłady pracy i samorząd mieszkańców.

W każdej dziedzinie powinny być wyznaczone wiodące sprawy do załatwienia w określonym czasie. Zasada świadomego wyboru celów oraz koncentracja sił i środków na ich realizację powinna być podstawą prac programowych i realizacyjnych miejskich rad narodowych.

Te podstawowe przesłanki znajdują swój wyraz i rozwinięcie w dalszych artykułach, ujmujących poszczególne dziedziny działalności aktywizującej miasta.